

פרק חמישי:

המלצות הועדה לגבי התרמת דם מכאן ולהבא

א. ההתרמה

כפי שצויין לעיל, אין לדבר בנפרד על התרמות-דם של בני העדה האתיופית או של יוצאי אתיופיה. אתיופיה אינה אלא אחת (מני רבות) מהארצות בעלות שכיחות גדולה לאיידס (להלן-ארצות אנדמיות לאיידס). ארגון הבריאות העולמי פרסם רשימה של אזורים נרחבים ברחבי-תבל שנחשבים לבעלי שכיחות איידס גדולה. לגבי כל אלה יש לנקוט אמת מידה שווה בנושא תרומות הדם.

אולם, פסילת מנות דם בצורה גורפת, על בסיס גיאוגרפי, אינה מספקת ויש להתחשב בשיקולים נוספים - אישיים, חברתיים והתנהגותיים.

פסילת מנת-דם היא, אם כן, ענין אינדיבידואלי, הקשורה בנתונים האישיים של התורם. התייחסות לתורם בשל השתייכותו לקבוצה תהיה מוצדקת רק אם התנהגות הקבוצה, והתורם בכללה, עלולה לגרום להדבקה ואם הקבוצה הוגדרה מראש, מבחינה רפואית, כקבוצת-סיכון לאיידס.

מכאן נובע כי לא ניתן להתייחס לעדה האתיופית כמיקשה אחת מבחינת הסיכון למחלת האיידס.

אנו ממליצים, על כן, שמשרד הבריאות יוציא הנחיות נוספות לבנק הדם, כפי שיפורט להלן.

ההנחיות המוצעות מיועדות לאתר אנשים בעלי פוטנציאל סיכון ולהוות מעין מסננת, אשר תאפשר לעולי אתיופיה לתרום דם, תלוי במועד בואם של אנשים אלה ארצה, אולם תמנע, לדוגמא, תרומת דם של אדם שהיה לו מגע מיני עם מאן-דהוא שזה מקרוב בא מארץ אנדמית לאיידס.

יתר על כן, העדה מהווה אחוז קטן ביותר מכלל אוכלוסית המדינה, מספר תורמי הדם מתוכם אינו עולה על עשירית האחוז מכלל התורמים (כ-400 תורמים בשנה מתוך כ-200,000), ולאחר הפעלת ההנחיות המוצעות על ידינו, ובמיוחד הנחיה מס' 2, הסיכון יהיה מזער, אם בכלל.

להלן ההנחיות המוצעות:

1. לא תילקח תרומת דם ממי שחזר ב-12 החודשים האחרונים מארץ אנדמית לאיידס .
2. לא תילקח תרומת דם ממי שהתגורר או שהה בארץ אנדמית לאיידס בעשר השנים האחרונות, תקופה העולה על 6 חודשים.
3. לא תילקח תרומת דם ממי שמשתייך לקבוצות הסיכון הבאות: המופילים, נרקומנים, הומוסקסואלים ועוסקים בזנות.

4. לא תילקח תרומת דם ממי שקיים ב- 12 החודשים האחרונים יחסי מין עם מי שנכלל בסעיפים 1, 2, או 3.

5. לא תילקח תרומת דם ממי שקיים ב- 12 החודשים האחרונים יחסי מין עם מי שהיו לו יחסי מין, בעשר השנים שקדמו, עם מי שנכלל בסעיפים 1, 2, או 3, עד כמה שניתן הדבר לבירור.

6. בהנחיות אלה – "ארץ אנדמית לאיידס" היא אחת הארצות הבאות: (לפי סדר א-ב)

אפריקה (דרומית לסהרה)

אוגנדה, אנגולה, אריתריאה, אתיופיה, בוצואנה, בורונדי, בנין, גאנה, גבון, גיניאה, גמביה, דהומיי, דרום אפריקה, וולטה, זאיר, זימבאבווה, זמביה, חוף השנהב, טוגו, טנזניה, ליבריה, לסוטו, מוזמביק, מלאווי, מאל, מרכז אפריקה, ניגריה, נמיביה, סודן, סומלי, סיירה לאונה, סנגל, צ'אד, קונגו, קמרון, קניה, רואנדה.

דרום אסיה

אינדונזיה, בורמה (מיאנמאר), בנגלאדש, הודו (כולל קשמיר), ויאטנאם, לאוס, מלזיה, סורינאם, פיליפינים, פפואה (גיניאה החדשה), פקיסטאן, קמבודיה, תאילנד.

דרום אמריקה

ארגנטינה, אל-סלבדור, אקוודור, ברזיל, גואטמלה, ג'מייקה, האיטי והאיים הקריביים, הונדורס, ונצואלה, מקסיקו, פרו, קולומביה, רפובליקה דומיניקנית.

7. חישוב התקופות אשר בהנחיות הנ"ל ייעשה לפי יום תרומת הדם.

מעיון בהנחיות הנ"ל עולה כי בן העדה האתיופית שנולד בארץ או שעלה מאתיופיה לפני למעלה מ-10 שנים ולא קיים יחסי-מין עם מי ששהה יותר מששה חודשים בעשר השנים האחרונות באתיופיה או בארץ אחרת אנדמית לאיידס, יוכל לתרום דם ככל אזרח ישראלי אחר.

לשם הקטנה נוספת של הסיכון בשימוש במנות דם מזוהמות באיידס (מעבר לפסילה עצמית ע"י השאלון), אנו מציעים שבנק הדם יציין תרומות מאוכלוסיות שלדעת משרד הבריאות הן בסיכון גבוה, בסיכון מיוחד (קוד). בתרומות אלה תתבצענה בדיקות נוספות, כגון P.C.R (לפי שיקול מנהל/ת בנק הדם) כדי להפחית למינימום האפשרי את סיכון הזיהום (גם בתקופת החלון וגם לאחר מכן).

ב. השאלון

לפני התרמת-דם ממלא התורם שאלון. שאלון זה נועד לבחון אם התורם מתאים לתרומת-דם משתי בחינות:

- א. הגנה על התורם: האם הוא יכול לתרום מבלי לסכן את בריאותו.
- ב. הגנה על מקבל העירוני: האם אין בדם משהו שיכול לסכן את בריאות מקבל העירוני.

א. הגנה על התורם:

בשאלון הקיים של מד"א מופיעות השאלות הבאות שנועדו למטרה זו: משקלו של התורם; האם התורם תרם דם בשלושת החודשים האחרונים; מחלות של התורם בעבר ובהווה (מחלת לב, סכרת ואח'); נטילת תרופות; הריון או לידה ב-6 החודשים האחרונים; לחץ דם ודופק.

ב. הגנה על מקבל העירוני:

מחלות שהתורם חלה בהן: צהבת (5 שנים אחרונות); מלריה (3 שנים אחרונות); קיום יחסי מין הומוסקסואליים; יחסי מין עם קבוצות סיכון; שימוש בסמים בהזרקה; קבלת עירוי דם בעבר; כתובת קעקע; דיקור סיני וכד' בשנה האחרונה; ביקור בארץ אנדמית; קבלת חיסון בשנה האחרונה.

שר הבריאות העביר לנו נוסח שאלון מוצע. אנו משאירים את ניסוח השאלון למומחים בכפוף להמלצותינו הבאות:

יש לנסח את השאלון ולהוסיף בו שאלות שיהיה בהן כדי לתת תשובה לנושאים שהועלו בהנחיות המוצעות בסעיף א' דלעיל. השאלון צריך להיכתב בלשון המובנת לכל.

אנו ממליצים שהתורם יחתום על הצהרה, שתופיע בגוף השאלון, כי ידוע לו כי אם מסיבה רפואית כל שהיא תיפסל מנת הדם לעירוני, רשאי יהיה מד"א שלא לעשות בה כל שימוש והיא תבוער בדרך המקובלת במד"א.

השאלון והטפסים הנלווים למנת הדם (כגון: התוית) יכללו סימול (קוד) לכל סוג של סיכון. השימוש ע"י מד"א ברישומים ובטפסים יהיה אך ורק בסימולים ולא במילים.

לשאלון יש לצרף דברי הסבר בלשון המובנת לכל, בצורה קריאה ומושכת את העין (בלווי גרפיקה מתאימה) כדוגמת הטפסים המשמשים באנגליה, סקוטלנד וארה"ב, שהוצגו בפני הועדה. רצוי להיעזר בגרפיקאים או באנשי מקצוע אחרים בתחום זה. כוונת דברי ההסבר – להביא לידיעת התורם את חשיבות מסירת המידע הנכון והמלא, כדי שלא יהיה בתרומת הדם שלו כדי לסכן את מקבל העירוני. יש להשאיר אפשרות לתורם לפסול את עצמו לתרומת דם – מבלי שייאלץ לפרט את הסיבות לכך.

יש לצרף לשאלון, לעיונו של התורם, את רשימת הארצות האנדמיות לאיידס ויש לעדכן רשימה זו, מפעם לפעם, לפי פרסומי ארגון הבריאות העולמי.

אנו ממליצים להאריך את משך הראיון שבין המתרים לתורם, לאחר מילוי השאלון, כדי לוודא שאכן ניתנו כל התשובות וכי סופק המידע המלא.

אנו ממליצים להורות למתרימים שלא לקבל תרומות דם ממי שפסול לתרום, גם בסיטואציות מיוחדות (יחידה צבאית, מקומות עבודה). לדעתנו, עדיף להבהיר מיד לתורם מדוע אין לקבל ממנו תרומת-דם ואין להיענות להפצרותו לנטילת-הדם, כאשר ברור שהדם לא יוכל לשמש לעירוני. אולם, אפשר יהיה לקבל תרומת-דם ממי שבסיטואציות מיוחדות פסל מראש את תרומתו אך ביקש, שמסיבות חברתיות, יתרימו אותו עם חבריו.